

theater staff, to provide staff, its own niche in the theatrical process of Ukraine. And so the question of repertoire policy is to form the creative, artistic and aesthetic principles of the creative group. It should be the focus of management theatrical business.

The theatrical activity is diverse, rich and very responsible. The modern theatrical process and trends are conclusive. Therefore, the question of the theatre and expert aspect of the problem can not be excluded. The manager of the theatre and theatrical practice are a part of a unified phenomenon that can be defined as a modern Ukrainian theater process and they complement each other.

The Modern Theatre of Ukraine – multi-vector and in the fullness of repertoire, and in the principles of artistic transformation of life. So such approach in the Ukrainian theatre provokes the search and the emergence of new principles of theatrical activities, the new management theater tasks. It gives its universality and independence from certain aesthetic principles of the particular theater.

In spite of the multi-vector of the modern Ukrainian theatre, some managers of the modern theater remain captive to the old ideas in the modern theatre process.

The main task of any manager is to build a new theatre, to show the new artistic ways, to give a new breath to that has already happened and what is known.

Every of creative personalities according to his strength and capabilities should create a national art space. Such activity is particularly useful to people now, in the time of national revival.

The experimental years were not marked with festive splendor; they were concentrated on hard work, intensification of cultural and artistic life in terms of democracy, transparency and moral insight.

However, if the theatre is ready today to fulfill its mission responsible? The theatre figures think, argue and they are seriously concerned and worried:

- It is clear that the further development of theatrical culture will be determined by social impulses, the activity of social forces;
- It is clear that we need fresh, not played repertory and artistic ideas for a modern audience, who compares the content of the work in the perception of real life and the relevance of the day;
- There is no doubt that the stage speech of the last years became boring, but we don't have new; so we need transition to a new aesthetic quality;
- We agreed that the theater criticism needs to learn performing deeply, consistently, balanced;
- We need to improve the methods of theatre management.

The management of the theatrical production has its own specific features. However, we can not ignore the irrefutable fact that there are certain laws which determine the features of the sociocultural dimensions of modern theatrical process. But the main factor of successful theatrical activity is the necessity of consideration of the latest features of the modern theatre with its purposefulness and innovations. The neglect of such features threatens the transformation of theatrical process in the ordinary theater production. Then the creative artistic principles retreat for the tenth plan, which inevitably leads to the degradation of the group and slides to the ordinary of working abroad, and loss of audience.

The theater manager must act as an art analytics. So the main subject is not to find money, but the analysis of the circumstances such as social, political, economic and art. The organizational outlook can save the theater (if it is correct), but it can disadvantage (if it is incorrect). That's why every theater manager should be a creative person who has not only to know and admit certain artistic theories and positions, but also be able to direct the theatrical group to the advanced principles that will determine the fate of the theater arts in the future.

Keywords: theater, theater manager, theater activities, creativity, artistic – aesthetic level

УДК 82.09:7.07

Каблова Тетяна Борисівна
аспірантка

ПОНЯТТЯ КОМПОЗИЦІЇ ХУДОЖНЬОГО ТВОРУ В ОБРАЗОТВОРЧОМУ МИСТЕЦТВІ: ДО ПИТАННЯ ВИВЧЕННЯ ЗОЛОТОГО ПЕРЕТИНУ

У статті розглянуто питання композиції художніх творів з позицій образотворчого мистецтва. В аспекті дослідження проаналізовано основні наукові праці таких дослідників, як М. Волков, Ф. Ковальов, Є. Кібрік. Подано характеристику поняття композиції, розглянуто закони та принципи композиції, охарактеризовані правила композиції. Визначена роль симетрії та асиметрії та проаналізовано зв'язок із золотим перетином в побудові композиції художніх творів.

Ключові слова: композиція, симетрія, асиметрія, золотий перетин.

Діалектичний розвиток, що є характерним для матеріальних явищ, знаходить своє відображення в продуктах духовної діяльності людини, зокрема в мистецтві. Закон єдності протилежностей пронизує мистецтво. Категорії діалектики – співвідношення протилежностей, заперечення заперечення, взаємний перехід кількісних змін в якісні, єдність, як зв'язок окремих частин та цілого, одиничне та загальне, – що є також категоріями пізнання, властиві мистецтву і проявляються як у смисловий, так і у формальній організації матеріалу творів мистецтва, тобто в засобах розкриття змісту твору і в побудові його структури, що може знайти свій прояв у композиційній побудові цілого тощо. Варто підкреслити, що в образотворчому мистецтві це поняття має достатню характеристику, але більшість

досліджень спрямована на практичні особливості у розгляді цього поняття. Потреба в більш загальному теоретичному опануванні поняття композиції художнього твору в образотворчому мистецтві зумовила актуальність дослідження.

Метою дослідження є спроба визначення універсальних рис композиції творів образотворчого мистецтва та формування уявлень про принцип золотого перетину в композиції.

До завдань дослідження віднесено: аналіз наукових праць таких авторів, як Е.Кібрік, М.Волков, Ф.Ковальов; характеристика законів та принципів композиції та ролі золотого перетину; визначення універсальних рис композиції, що можуть бути використані для теоретичного опанування композиції в цілому.

Композиція пов'язує структуру з феноменом художнього твору, певним типом культури, дозволяє включити формування в широкий культурно-історичний контекст. Логіка побудови та краса, гармонія у співвідношеннях частин цілого притаманна не тільки творінням людини. Принципи композиції ми виявляємо і в природних формах: в побудові рослин, тваринних організмів, Всесвіту. Саме поняття композиції досить широко і глибоко вивчається в різних видах мистецтва. Являючи собою нескінченний лабіринт зчеплень, композиція завершує складну єдність і цілісність твору. Композиція у художньому творі перш за все – основа, що дисциплінує та організовує твір. Вона завжди змістовна.

У "Поетиці" Арістотеля композицію можна зрозуміти як закон побудови рівнів сенсу в художньому творі. Згідно з філософом, даний феномен дає змогу сприйняттю йти від частини до цілого і навпаки – від одного рівня сенсу до іншого, від первинних значень і смислів до якогось узагальнення, узагальненого змісту [1]. Тобто композиція є осередком ідейно-творчого початку.

Відомий філософ М. Бахтін трактує композицію як "структуру твору, яку слід розуміти як телеологічне" [2, 269], тобто як таке, що прагне до внутрішньої мети та доцільності існування. На думку М. Бахтіна, це така організація матеріалу, де кожний елемент та все ціле, спрямовані на досягнення певної ідеї. Композиція тим самим виступає як регулятор, що керує як організацією матеріальних процесів, так і ідейно-емоційним, тематичним, драматургічним змістом, забезпечує їх функціонування і взаємодію. Тобто виступає як синтагматична організованість. За визначенням Н. Гончарової, "композиція є виразником структурно-гармонійної цілісності об'єктів художньої форми, предметів і явищ навколишнього світу й одночасно засобом організації, побудови цієї цілісності" [5, 9].

Як термін образотворчого мистецтва слово "композиція" регулярно стало вживатися, починаючи з епохи Відродження. Взагалі, словом "композиція" називають картину як таку, що є органічним цілим з вираженою смисловою єдністю, маючи на увазі в даному випадку, що малюнок, колір і сюжет об'єднуються. У такому разі немає значення, до якого жанру відноситься картина, в якій манері виконана, її називають терміном "композиція" – як закінчений твір мистецтва.

Віками митці шукали найбільш виразні композиційні схеми, в результаті ми можемо, спираючись на таких дослідників цього питання, як Ф. Ковальов, М. Волков, Є. Кібрік, говорити про те, що найбільш важливі за сюжетом елементи зображення розміщуються не хаотично, а утворюють прості геометричні фігури (трикутник, піраміда, круг, овал, квадрат, прямокутник і т. п.). Тобто мають досить зрозумілу структуру, яка потребує ретельного аналізу.

Основоположними в галузі композиції живопису прийнято вважати дослідження відомого мистецтвознавця М. Волкова [4]. Автор формує поняття композиції у взаємозв'язку з конструкцією і структурою художнього твору. Структура визначається єдиним характером зв'язків між елементами, єдиним законом формування. Конструкція – не обов'язково замкнуте ціле. Вона може бути замкнутою (завершеною) і розімкненою. М.Волков підкреслює, що конструкцію слід розглядати як структуру з особливим характером зв'язків між цілим і його компонентами. Композиція витвору мистецтва завжди є конструкцією для розуміння та сенсу. Конструктивний центр – це найчастіше і смисловий вузол. При цьому композиція твору представляє смислову цілісність [4, 25-27].

Отже, М.Волков визначає композицію твору мистецтва як замкнену структуру з фіксованими елементами, пов'язану єдністю смислу [4, 27]. Виділяючи окремо композицію картини як побудову сюжету на площині у межах "рами", де основним формотворчим принципом композиції картини є зміст та його сенс, дослідник наголошує, що характер композиційних засобів залежить від характеру змісту. Серед основних засобів автор вказує на ритм, симетрію, час і простір. М.Волков, трактуючи поняття композиції в живопису, робить основний акцент на змістовності.

Художник Є. Кібрік, у свою чергу, розглядає закони (засоби, принципи – він пов'язує ці значення у єдине) композиції в позиції універсального значення. "Вони об'єктивні, – пише автор, – оскільки не залежать від особливостей тих або інших шкіл і напрямів, течій і творчих індивідуальностей окремих художників, вони невід'ємні від самої природи мистецтва" [6]. Кібрік наголошує, що композицію передусім треба розуміти осередком ідейно-творчого початку [7, 37]. Саме через композицію реалізується відношення художника, його розуміння зображуваного об'єкта. Іншими словами, полотно, що створює художник в стані натхнення, по суті є ідейним задумом, реалізованим через композицію [7, 56]

Визначаючи закони композиції, дослідник відзначає виразність, життєвість та цілісність [7, 22-23]. Слід зазначити, що у статті в журналі "Питання філософії" художник більш конкретизував ці закони як цілісність, контрасти, рух, художню образність, поряд з якою розуміє і перспективу. Розглянемо детальніше.

Цілісність автор вважає основним законом композиції. Аргументує він це тим, що усі елементи композиції знаходяться у взаємному зв'язку і залежності, підкоряються логіці втілення задуму художника. "Саме композиція визначає цілісність художнього організму, закономірно влаштованого" [7, 105]. Тому закон цілісності Кібрік вважає основним не лише для композиції, а й для усієї художньої творчості. У композиції художник створює живий конструктивний принцип, здатний слугувати основою майбутнього твору, об'єднувати в одне ціле всі його деталі. Цілісно сприймаються твори, що виникли тільки так. Тобто в основі будь-якої композиції повинна бути конструктивна ідея, детермінована задумом художника. Цілісність композиції, взаємозв'язок усіх елементів є не лише логічною, а й емоційною, естетичною якістю, що створює гармонію.

Наступний закон за Є. Кібріком – це контрасти. Його дослідник теж трактує як закон мистецтва, що має всезагальне. Автор підкреслює, що ми сприймаємо навколишні предмети не стільки за формою, скільки за тим, як ця форма контрастує всьому іншому. Роль контрастів у композиції універсальна – вони мають відношення до всіх елементів композиції, починаючи з характеру конструктивної ідеї композиції і закінчуючи значенням контрасту в побудові сюжету. "Контрасти характерів, станів, величин – контрасти близького і далекого, світла і тіні, об'єму і площини складають ту область, від якої залежить енергія, сила, що впливає на виразність композиції" [6, 2], – фіксує дослідник. Контрасти виступають як рушійна сила композиції. З цього слідує наступний закон – рух. "Законом композиції, – пише автор, – є передавання в одному кульмінаційному моменті руху ознак попереднього і наступного стану. Тільки таким шляхом можлива передача руху, життя в образотворчому мистецтві" [6, 2]. Мистецтво живопису передає один момент і може виглядати дуже статично, але це є неприпустимим для справжнього мистецтва, тому передавання через один момент процесу руху, розвитку є важливим законом композиційної побудови.

Ще один закон композиції, на який вказує Кібрік, – художній образ. "Природа художнього образу в тому, що типове проявляється в характерному, загальне – в одиничному" [6, 3]. Композиційна точність дає силу образному узагальненню, збільшує його художню дію. Важливого значення набуває образне трактування простору і перспективи. Автор справедливо вказує на те, що простір і перспектива в композиції має бути "не догмою, а засобом ідейного, образного вирішення задачі, що вимагає не лише знань, а й творчої винахідливості" [6, 3]. Наступне, що має значення закону та яке Кібрік приводить як основу в композиції, – новизна. При цьому він вказує, що новизна як самоціль недопустима.

Підводячи підсумки, автор формулює поняття композиції: "Композиція – закономірно влаштований організм, усі частини якого знаходяться в нерозривному зв'язку і взаємозалежності. Характер цього зв'язку і взаємозалежності визначається ідейним задумом художника" [6, 3]. Тобто через усе дослідження автора проходить думка, що основоположним в побудові композиції художнього твору є ідея. Саме вона формує художній твір. Можна припустити, що таке розуміння композиції теж носить риси зв'язку з драматургією. В живопису не розглядають драматургію, але увага до ідеї полотна чи скульптури відповідає питанням драматургії, яку розглядають в літературному та музичному мистецтві.

Праця київського автора Ф. Ковальова має назву "Золотий перетин в живопису" [8]. Вона присвячена теоретичному розумінню і ролі феномена золотого перетину в практичній роботі живописця. Автор аналізує твори мистецтва різних епох і народів та демонструє, що "скрізь, з дивною наполегливістю проявляється формоутворюючий закон симетрії і золотого перетину (золотої симетрії), незалежно від того, знали автори творів про його існування або ні" [8, 45]. Органи чуття людини, його мозок, внутрішнє відчуття пропорції і гармонії, почуття ритму приводять художника до золотого перетину. Дослідник робить спробу розмежувати поняття закону композиції і правил композиції.

Розглядаючи закони композиції, автор виводить ті, які, на його думку, зустрічаються в усіх витворах мистецтва, незалежно від часу і місця його створення:

1. Закон цілого, що виражає неподільність цілого.
2. Закон пропорції, що визначає відношення частин цілого за величиною один до одного і до цілого.
3. Закон симетрії, що зумовлює розташування частин цілого.
4. Закон ритму, що виражає характер повторення або чергування частин цілого.
5. Закон головного в цілому, що показує навколо чого об'єднані частини цілого [8, 46-47].

Саме ці закони мають значення в побудові не тільки композиції художньої форми, а й життя та побудові Всесвіту тощо. За своєю суттю всі ці закони пов'язані перш за все з пропорційністю, яка є проявом симетрії та асиметрії.

Симетричне (з грецької означає "співмірність" (повторюваність)) означає щось дуже пропорційне, збалансоване; симетрія показує той спосіб узгодження багатьох частин, за допомогою якого вони об'єднуються в ціле. Другий зміст цього слова – рівновага [3]. Слід зазначити, що симетрія, яку людина розкрила і опанувала у творіннях природи, ставала для неї поступово своєрідною нормою прекрасного та стала свідомо використовуватися як засіб гармонійної організації форми. Саме як засіб композиції симетрія пройшла довгий шлях розвитку – від найсуворішої канонізації (у багатьох східних культурах) до вільного трактування (наприклад, в епоху Відродження), коли слід говорити скоріше про складну композиційну рівновагу при збереженні за симетрією ролі організуючого початку. Впорядкованість, що вноситься симетрією, проявляється передусім в обмеженні різноманітти можливих структур, у скороченні числа можливих варіантів.

Будь-який об'єкт природи є двоїстим. І ця двоїстість має дві форми прояву. Одна форма зовнішня – спостерігач бачить два взаємопов'язаних об'єкта, що характеризуються взаємним доповненням

(зовнішня подвійність, симетрія). Інша форма подвійності для спостерігача є "не виявлена" (внутрішня подвійність, асиметрія). Симетрія і асиметрія – це дві форми прояву однієї і тієї ж закономірності – закономірності подвійності [3]. Головна умова цілісності асиметричної форми – це її композиційна врівноваженість. Єдність симетрії та асиметрії характеризують всі процеси, що протікають в цілісних ієрархічних системах, і ці процеси носять ритмічний, двоїтий характер. Така єдність має найяскравіший прояв у золотому перетині. В живопису цей принцип набуває центрального значення. У логічному сенсі він є основою всієї композиційної системи у образотворчому мистецтві, що представляє узагальнення та поширення поняття симетрії та асиметрії на всі явища тієї області, з якої даний принцип абстрагований.

Зазначені вище закони Ф.Ковальов знаходять в усьому, що створено людиною або природою. Вони виступають як основа, як принципи формотворення. Далі дослідник пише, що людина, створюючи витвори мистецтва, творить не для задоволення природних потреб свого виду, а для задоволення духовних потреб, тобто так з'являються відмінності в діях природи і людини. Ґрунтуючись на цьому твердженні, Ковальов визначає два основні правила композиції художнього твору. Перше правило вимагає "при створенні витвору мистецтва виконувати закони композиції". Друге правило – організувати зображення "відповідно до смислу й законів зорового сприйняття, тобто гармонізує форму твору, надає йому естетичну значущість" [8, 47]. Автор має на увазі, що художній твір мистецтва повинен бути зрозумілим як авторові, так і реципієнту.

Відтак, закони композиції і правила композиції тісно пов'язані з гармонізацією форми й ідеєю художнього твору, яка виступає організацією всього процесу створення. Гармонійність, як відомо, багато в чому пов'язана з симетрією і пропорційністю, Ґрунтуючись на цьому автор підкреслює роль золотого перетину в розгляді композиції твору, а саме: "Вивчення пропорційного ладу картини по золотому перетину вносить в його тлумачення не словесну довільність і суб'єктивізм, а об'єктивну переконливість і математичну доказовість" [8, 48]. Також автор демонструє прояв принципу золотого перетину та симетрії в законах композиції на прикладі полотен різних майстрів, серед яких: А. Іванов "Явлення Христа народу", В. Суриков "Боярина Морозова", Е. Дега "Балетний клас", С. Мурадян "Комитас", Рафаель "Заручення Марії" та ін. Аналізуючи ці полотна, автор розглядає композицію як основу, де приведені до смислової і формальної єдності всі частини картини, а золотий перетин несе величезне значення для побудови та сприйняття картин. Ф.Ковальов виводить наступне тлумачення поняття композиція: "Композиція – це побудова, взаємозв'язок частин, цілісність зображення, що забезпечує цілісність зображення, спрямована на розкриття змісту, ідеї твору" [8, 41]. Коли виникає єдність змісту і форми, тоді і виникає завершена цілісність.

Підводячи підсумки, слід зазначити, що в живопису композиція об'єднує окремі елементи побудови художньої форми (реальне або ілюзорне формування простору і об'єму, симетрія і асиметрія, масштаб, ритм і пропорції, нюанс і контраст, перспектива, угруповання, колірне рішення і таке інше). Композиція організовує як внутрішню побудову твору, так і його співвідношення з довкіллям і глядачем. В композиції повинен матеріалізуватися зміст, бо зміст твору зумовлює структуру в цілому. Найбільш універсальними рисами композиції художніх творів (спираючись на аналіз наукових праць М.Волкова, Є.Кібрика, Ф.Ковальова) можна назвати пропорційність (що включає до себе симетрію та асиметрію) та цілісність (єдине головне в цілому).

Крім того, закони композиції образотворчого мистецтва тісно пов'язані з феноменом золотого перетину. Тут він набуває значення одного з центральних понять щодо встановлення композиції твору. Більш за те, згідно з думкою Ф. Ковальова, використовуючи закономірності золотого перетину, можна досліджувати пропорційну структуру будь-якого художнього твору, навіть якщо він створювався на основі творчої інтуїції. А головною особливістю золотого перетину стає поєднання законів симетрії (нескінченне повторювання конкретної пропорції) та асиметрії (розподіл на різні, не рівномірні частини). Враховуючи зазначене, поняття золотого перетину потребує більш ретельного вивчення в формуванні поняття композиції художніх творів інших видів мистецтв.

Література

1. Аристотель. Поэтика / Аристотель [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://philosophy.ru/library/aristotle/poet.html>.
2. Бахтин М.М. Проблема содержания, материала и формы в словесном художественном творчестве [1924] // Бахтин М. М. Работы 20-х годов. – К., 1994. – С. 259-318.
3. Беляев М.И. Милогия /Беляев М.И. [Електронний ресурс].— Режим доступу: http://milogiya2007.ru/milogiya2001/mib5_1__2.html.
4. Волков Н. Н. Композиция в живописи / Н.Н. Волков. – М.: Искусство, 1977. – 263 с.: портр. + табл. (15 с.: 130 л. ил.)
5. Гончарова Н. Композиция и архитектура книги / Н.Гончарова. – М.: Книга, 1977. – 96 с.
6. Кибрик Е. Объективные законы композиции в изобразительном искусстве / Кибрик Е. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://profilib.com/chtenie/69410/evgeniy-kibrik-obektivnye-zakony-ko>.
7. Кибрик Е.А. К вопросу о композиции /Кибрик Е. А. // О композиции. Сб. статей. ред. Моргунова. – М.: Изд-во Академии художеств СССР, 1959. – 152 с.
8. Ковальов Ф. Золотое сечение в живописи / Ф.Ковальов. – К.: Выща школа, 1989. -144 с.

References

1. Aristotel'. Poetika /Aristotel' [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : <http://philosophy.ru/library/aristotle/poet.html>.
2. Bakhtin M.M. Problema sodержaniya, materiala i formy v slovesnom khudozhestvennom tvorchestve [1924] // Bakhtin M. M. Raboty 20-kh godov. – K., 1994. – S. 259-318.
3. Belyaev M.I. Milogiya /Belyaev M.I. [Elektronniy resurs].— Rezhim dostupu: http://milogiya2007.ru/milogiya2001/mib5_1__2.html.
4. Volkov N. N. Kompozitsiya v zhivopisi / N.N. Volkov. – M.: Iskusstvo, 1977. – 263 s.: portr. + tabl. (15 s.: 130 l. il.)
5. Goncharova N. Kompozitsiya i arkhitektonika knigi / N.Goncharova. – M.: Kniga, 1977. – 96 s.
6. Kibrik E. Ob'ektivnye zakony kompozitsii v izobrazitel'nom iskusstve / Kibrik E. [Elektronniy resurs]. – Rezhim dostupu : <http://profilib.com/chtenie/69410/evgeniy-kibrik-obektivnye-zakony-ko>.
7. Kibrik E.A. K voprosu o kompozitsii /Kibrik E. A. // O kompozitsii. Sb. statey. red. Morgunova. – M.: Izd-vo Akademii khudozhestv SSSR, 1959. – 152 s.
8. Koval'ov F. Zolotoe sechenie v zhivopisi / F.Koval'ov. – K.: Vyshcha shkola, 1989. -144 s.

Каблова Т. Б.**Понятие композиции художественного произведения в изобразительном искусстве: к вопросу изучения золотого сечения**

В статье рассматриваются вопросы композиционных художественных произведений с позиций изобразительного искусства. В аспекте исследования проанализированы основные научные труды таких авторов, как Н.Волков, Ф.Ковалев, Е.Кибрик. Представлена характеристика понятия композиции, рассмотрены законы и принципы композиции, обозначены правила последней. Рассмотрена роль симметрии и асимметрии, определена роль золотого сечения в построении композиции.

Ключевые слова: композиция, симметрия, асимметрия, золотое сечение.

Kablova T.**The notion of a composition of a work of art from the standpoint of visual art: on the question of the golden ratio studies)**

The concept of composition of art from the standpoint of visual arts: on the question of the golden ratio studies.

The article considers the composition of works of visual art from the standpoint of art. In article the author points out that this concept has been studied by researchers such as Aristotel, Mark Vitryviu, J.B.Alberty, B.Bahtin, M.Alpatov, N. Kozlov, S.Lewandowski, N.Goncharova, M.Laptev and more.

In terms of the studies the main scientific works of such researchers as M.Volkov, F.Kovaliov, E.Kibrik have been analyzed.

This article studies the importance of the phenomenon of the golden section and its role in the analysis of the composition art form of the twentieth century. The author points out that for a rather long period of time a clear understanding of the concept of composition in visual art has been developed from fifteenth century. The most appropriate to the twentieth century culture definition of visual composition was given by M.Volkov. His science work about composition to have law for making form of art and are organized by compositional logic. M.Volkov writes that the composition of art is always a construct for understanding the "base". The concept of "base" is almost always associated with the notion of source, the basis of the internal structure. That it involves the idea of becoming a real logic of composition construction. Composition of the painting is the structure of its meanings. The meaning specifies complex principles. Among the principles Volkov highlights on rhythm, symmetry, time and space.

Painter E.Kibrik continues study issues of composition and he formulates the basic rules of composition of art. These laws are universal for the composition of all the works of art. The painter underlines such laws as the law of integrity, contrast, movement and imagery.

Integrity of the author considers the fundamental law of composition. The integrity of all elements of composition relationship is not only logical but also emotional, aesthetic quality that creates harmony.

The law of contrasts determines the energy, affecting the power, expressiveness composition. Art painting conveys a moment, and this moment should not be static- it is the law of movement. Another composition law pointed is the presence of imagery. It is an artistic image determines the composition and relation within the composition of artistic form.

Thus, the idea of work of art is a fundamental concept in the structure of a composition. This interpretation of the composition is also due to the features of playwriting.

The author F. Kovalov wrote "Golden Section in art". The book is devoted to the theoretical analysis of the phenomenon of the golden section in practical work of painter. The researcher makes attempts to distinguish between the law of composition and rules of composition. The author examines the laws of composition, such as the basis construction of the Universe. He calls the law of the all, law of the the proportion, the law of symmetry and the law of rhythm. These laws are associated primarily with proportionality, which is a manifestation of symmetry and asymmetry.

Symmetry and asymmetry demonstrate the law of duality. The unity of symmetry and asymmetry is most clearly expressed in the principle of the golden section. This phenomenon manifests itself in many principles of composition basics and is associated with the expression of ideas and the formation of the basic integrity of the work. Its main feature is that it is manifested at the macro and micro levels of compositions and repeats the same value at different scale levels.

The result of the study was concluded that the base of composition should possess such qualities as naturalness and organic. The role of symmetry and asymmetry has been considered, and the role of the golden section in the structure of a composition defined. Thus, the base of composition is a system of principles that lead to the creation of the whole thing. However, they do not dissolve completely, but in development they qualitatively complement each other. There is a process of inhomogeneous coexistence, embodied in a system where a single general principle should be. It is possible that this principle is the phenomenon of the golden section. Given the above, the concept of the golden section requires a more careful study of the formation of the concept of composition of works of art other arts.

Keywords: the composition, the golden section, symmetry, asymmetry.